گەشتێک بۆ بناری خاڵخاڵان

عومەر محەمەد

ڕێکەوتی ٢٠١٣/١/٢٥ لەگەڵ مامۆستا هێمن عەبدوڵا سەردانی گوندەکانی گلناغاج، شێخان، جەلەمۆردمان کرد، بەداخەوە لەناو ئەو گوندانەدا ئەوەندەی خەمو ناسۆرو پشتگوێ خستنی خەڵکی ئەنفالدیدە، پێشت پێدەگرێ کەمترین ئاوەدانیو خزمەتگوزاری دەبینی !! ئەو گوندانەی رۆژانێک شوینی رازونیازی کورانو کچانیو گوندو سەنگەرو پێگەی شەرو حەوانەوەی پێشمەرگەو بەرپرسەکانی ئەمرۆ بووە، ئێستا تەواو فەرامۆش کراون و کەمترین دەستی ئاوەدانی پێگەیشتووە، بەشێوەک وەک بڵێی ئەو گوندنشینانە هاوڵاتی نەبن و بەشیان بە بودجەو داهاتی ئەم وڵاتەوە نەبێ، ئەوگوندانەی سەردانمان کردن، بەگشتی خەڵکێکی زۆریان ئەنفالکراوە، لەهەردو گوندی گڵناغاجو جەلەمۆرد تیبینی ئەوەمان کرد خەڵکەکەی نیگەرانیان لەوە دەردەبڕی کەوا حکومەتی هەریمو دەزگاکانی راگەیاندن تەنها باس لەهەڵەبجە دەکەنو گرنگی زیاتر بەو شارەز یادی تاوانەکەدەدەن، بەڵام ئەوان نەکەس باسیان دەکاتو نەخزمەتگوزاریشیان بۆدابینکراوە، هاوڵاتیانی ئەو دەڤەرە باسیان لەوە دەکرد کەوا خانویان لەزێدی خۆیان بۆبکرایەتەوە باشترو گونجاوتربوو، لەوەی لەچەمچەماڵ بۆیان بکرێتەوە، دانیشتوانی گوندەکانی بناری خاڵخاڵان، خەڵکێکی زۆریان ئەنفالکراوەو شەهیدیان داوەو ماڵیان بەتالانبراوە، کەچی کەمترین خزمەتگوزارییان لەبودجەوداهاتی هەریمی کوردستان بۆ دابین نەکراوە .

گوندی گڵناغاج

سەرەتا لاماندایە گوندی گلناغاجی هەژارنشینو ئەنفالکراو لەوێ تیبدینی خەڵکێکی دڵپاکو میواندۆستی هەژارمانکرد، گلناغاج پێش ئەنفال 80 ماڵبوونو بە زۆری بەکشتوکاڵو ئاژەڵداریەوە خەریکبوون، گوندنشینەکان کەپێکەوە وەستابوونو دەستیان خستبووەبەرپشتێنەکانیان پێیان راگەیاندین: (بەداخەوە پێش ئەنفال ئەم ناوچەیە هیچ خەستەخانەیەکی تێدانەبوو بەڵام گوندەکەی ئێمە مەکتەبوخەستەخانەشی هەبوو، بەڵام ئێستا بەحساب ئازادیەو صدامی زاڵم نەماوە، کەچی خەستەخانەیەکمان نیە..! گڵناغاج ئەوساشو ئێستاش خەڵکێکی زۆر هەژارو لاشەڕی تێدا ژیا، ئێستاش بە هەمووی 20 ماڵێکی لێنیشتەجێ بووەتەوە، خەڵکەکەی ئەوەندە بە هەژاری دەژین، بەئاستەم دەتوانن گوزارشتێکی راستەقینە لە بیروڕای خۆیان بکەن .

بەداخەوە ئەوەی لەم گوندە سەرنج راکێشو تیبینی هەڵگربوو، لەوەدەچوو ئەو خەڵک هیچ شتێک دەربارەی مافەکانی خۆیان نەزانن..! بەئەندازەیەک کە لەهەرکەسێکمان دەپری ئاخۆ ژمارە قوربانیەکانی ئەم گوندە چەند کەسە لەپەلاماری ئەنفالدا هیچ کەسێک نەیدەزانی، هەیان بوو دەیگوت: (96) کەسیان ئەنفالکراوە، هەشیان بوو، دەیگوت 86 وەهەندێکیش دەیانگوت 100 بەرەوژور لەم گوندە خەلک ئەنفالکراون..هیچ کەسێکمان نەبینی کە گرنگی بە دۆکۆمینتی ناوی ئەنفالکراوەکان بداتو لە دەفتەرێکدا وەک ئەوەی لە گوندی توکنوعەزیز قادر و گوندی قەڵاچەرمەڵە گوندنشینانی نەخوێندەوار بەرێکو پێکی کردویانەو لە دەفتەرێکدا ناوی هەموو ئەو کەسانەیان تومارکردووە کە ئەنفالکراون، ئەوان بەرێکوپێکی پۆلێنی ئەنفالکراوەکانیان کردبوو، کێ ئەنفالکراوەو کێ بێسەروشوێنەو چەندیان نێرنو چەندیان مێنو چەندیان خویندکارو چەندیان خویندەوار نەبوون، چەندیان هاوسەر گیریان کردووەو چەندیان رەبەن بوون. هەرچەندە ئەم ئامارکاریە ئەرکی حکومەتی هەرێمی کوردستانو رێکخراوەکانە، بەڵام مادام ئەمان کەمتەرخەمبوون ئەرکێکی هەنوکەیی هەر گوندنشینێکیش بوو کە ئەو ئامارە سەرەتاییە بکات، وەلێ ئەفسوس ئەوەش لەهەندێک گوندنەبێ بەگشتی لەگوندەکاندا ئەو ئەرکە گرنگە فەرامۆشکراوەو کەس وەئەستۆی خۆی نەناوە .

چیرۆکی پیرەژنەکەی گڵناغاج:

پیاوێکی تەمەن هەڵکشاوبەناوی یوسف مارف محمەد، زۆر بەســـادەو ســـاکاری چیرۆکی دەربازبوونی دایکی خۆی بۆگێرامەوە، وتی: دایکم (زبێدە قادر) ماوەی (3) ســـێ مانگ، هەر لەم ناوچە چۆڵوهۆڵەدا لەناو ئەم هەڵەتانە بەتاقی تەنیا مابووەوەولەبن توترکێک ماڵۆچکەیەکی بۆخۆی دروســـتکرد بوو، بەڵام دوای ســـێ مانگ لە چۆڵکردنی ناوچەکە دەمەو ئێوارەیەک جاشـــێک (کە نازانێ ناوی چیە، بەلام دەزانن کەخەڵکی تەلانی لای دوکـانە)بەدی کردبوو چوبوو بۆلای وتبووی هەرچۆنێـک بێـت رزگـارت دەکەم خســـتبوویە ناولۆرییەکەوەوجوان داپۆشـــیبوو، ووتبوی نەبادا ســـەرباز بیگرن، هێنابوویەوە بۆ شارولەلای قادسیە فرێی دابوو، شێخ یوســـف کە بەخۆی دەگوت شـــێخ وێسـپ و لە نێوان هەر وشـــەیەکدا جارێک دەســـتەواژەی " گوێت لێیەی دوبارە دەکردەوە " ووتی: کە لە قادسیە فرێی دابوو خزمێکی خۆمان " عەزیزی ناوە) ناســـیبویەوە هێنایەوە بۆ چەمچەماڵ ئێمە وامـانزانی ئەنفالکراوەونەمـاوە چونکە ئێمە هیچمـان نەمـا ئەوخەڵکە هەمووی گیراو ئەنفالکرا مەرومالاتمـان بەتـالانبرا ئێرە قەدەغەبوو بێین. لەوەڵامی ئەو پرسیارەشدا کە بۆچی دایکیان بەجێهێشتووە؟ شێخ وێسپ ووتی : ئەی کاکە رۆح شیرینە کەس نەدەپەرژایە سەرکەس وەزعەکە گەلێک خراپبوو .

وەعدو شەرەفی جاشەکان:

حوسنی مارف محمەد ئەویش کچی(زوبێدە قادرە) لە دایکبوی (1947)ەو کورەکـانی حـامیدو نـامیق ئەنفـالکراون، هەردوکیـان ژنو منـداڵیـان هەبووە، حوسنی بە دڵێکی پڕ لەحەسرەتەوە وتی: قاسماغای کۆیە هـاتوو پێی گوتین: وەرن لەســـەر وەعـدی شـــەرەف خۆتان تەســـلیم بکەن من ناهێڵم خوێن لە لوتتان بێت، هەمووتان دەبەم بۆشـــارو زەویتان بۆ وەردەگرم . گشـــت خەڵکی ئەم ناوچەیە جەلەمۆردو توتەقەڵو ســـەرچنار بەخوا بە هەموویان 200 کەس دەبوون، هەشت نۆ رۆژ خۆیان لەو شیودۆلانە پەنادا، بەڵام قاسـماغای کۆیە هات وەعدی شـــەرەفی پێدان، وتی ناهێڵم تفێکتان لێبکرێت، ئاوا فریویدانو گشتیانی برد بۆ تەقتەقو لەوێ عەســـکەرییەی لەگەڵدا ناردن هەتا تۆپزاواو نەیهێشـــت یەک کەســـیان دەرچێت، ئیتر هەر ئەو بردنە بوو، نەبینرانەوەو چاویان بە دنیا نەکەوتەوە. ئێســـتاش وا داڵدەیان داوەوبەکەیفی خۆی دەگەڕێ لەوەڵامێ ئەو پرســـیارەدا کە بۆچی ســـکالاتان لەســـەر تۆمارنەکردووە، حوســـنی وتی : ســـکالای چی بکەین ؟ کێمان ماوە بچی ســـکالا تۆماربکات ؟ لەکوێ بیکەین کێ

وەڵاممان دەداتەوە ؟ حوسەینی دەڵێ ئێمە سێ عەرەبانەی پڕبووین ئەفسەرێک بەفریامان کەوتو ووتی : برۆن خۆتان بشارنەوە من هەرئەوەندە دەسەڵاتم هەیە بەیانی بگێرین یەک تاکە کەستان دەرناچن‌و چاوتان بەدنیا ناکەوێتەوە .

ئەنفالکردنی حاجی ئایشێ:

پیاوێکی تربەناوی (حاجی حەمە حسێن) باسی لەئەنفالکردنی دایکی کرد بەناوی ئایشێ ووتی: ئێمە بۆخۆشمان ئەفسەرێک لە نزیکی تەقتەق، رزگاری کردین، لەو قاتو قریەدابووین کە هاتەپێشمان‌و گرتینی، کاتی ئەنفالەکە مانگی ڕەمەزان بوو، وەختی نوێژ بوو، ئەفسەرەکە بانگی کردم وتی: وەرە نان بخۆ لەترسان وتم من بەرۆژووم کابرا ووتی: تۆ دەزانی ئێستا کاتژمێر چەندە؟ وەرە بەربانگەکەت بکەرەوە وتم: ناخۆم، زۆر دڵم پربوو، بانگی سەربازێکی کردووتی برۆنانیان بۆ ئەو ژن‌و منداڵانە بهێنە ئێمە زۆربوین بیرمە خەیارو سەمونی عەسکەری بوو پێیدااین، ئەو ئەفسەرە نەجمەی زۆر پێوە بوودیاربوو پیاوێکی بەرەحم بوو پێی وتم: برۆ کێی تر پێدەزانی لەوشێودۆلانەدا بابێنەوە خۆیان تەسلیم بکەن، ئەمشەو تابەیانی یارمەتیتان دەدەم برۆن، بەڵام بەخوا سبەینێ بگیرێن، یەک کەس لەدەستم دەرناچێ ئەوە فەرمانی سەرۆکی فەرماندەیە هەرچی بگیرێت دەبێ بیکوژین ..ئەمشەوهەتا بەیانی دەبێ خۆتان رزگاربکەن خەریکبوو سواری سەیارەی سەربازیمان بکات، بمانبەن بۆ تەقتەق، بەڵام لێی پارامەوە ووتم بۆخۆمان دەرۆین باش بوو، مۆڵەتی پێدااین‌و هاتین بۆ تەقتەقولەوێ خۆمان پەناداو رزگارمان بوو،بەڵام دایکم گیراو ئەنفالکرا.

گوندی شێخان

هەرکە لە گوندی گلناغاج دەرچووین، بەسەیارە ئۆپلەکە رووەو رۆژئاوا بەرەو هەوراز سەرکەوتین، بەڵام لەرێگا بریارماندا بچین بۆ گوندی شێخان، ئەو گوندە لەنزماییەکدایە کەسێ شارەزانەبێ ناتوانێ بیدۆزێتەوە، مامۆستا هێمن وێرای ئەوەی کوری ناوچەکەیە، بەڵام ئەویش رێی پێنەدەزانی بەڵام کاتێک ملی رێگایەکمان گرت، زۆری

نەبرد لەشۆربوونەوەماندا گوندی شێخانمان لێدەرکەوت، بەداخەوە شێخان چۆڵکرابوو، ئەو خانوانەی پێشتر شوێنی رازونیازی خانەوادە دڵشـــکاوەکانی دوای ئەنفال بووەو بەشـــانو قوڵی خۆیان گوندنشـــینەکان بنیاتیان نابووەوە ئەمجارەشـیان وشکەسـاڵی پێی چۆلکردبوونەوە، ئەفسـوس شـێخان زۆربەی سـەربانی ماڵەکان روخابوونو تەنها دیوارەکانی بەپێوە ماون، ئەوگوندە ئێـستا بووەتە شـوێنو سـەرپەنای ئاژەڵو درندەی کێویو کەسـی تێدا ناژی !! ئاخر خەڵکی گوندی شـــێخان هەقی خۆیانە ئەم کۆچەشـــیان هەرناوی کۆچی زۆرەملێی لێبنرێت، چونکە حکومەتی هەرێم دەیتوانی خاوەنی پلانی سـتراتیژی بێتو لەبودجەوداهاتی ناوچەکەیان هاوکارویاریدەدەری گوندنشـینەکان بێت، دەیتوانی لەپێش پرۆژەی (گوندەکانی ئەلمانیو ئینگلیزیو ئیتالی) پرۆژەی ئاوەدانکردنەوەو خستنەوەسەرپێی گوندەکانی کوردستانی هەبێ دیارە لەپێش هەمووشیانەوە ئەو گوندانەی زۆرترین کەسیان ئەنفالکراوەو ویرانکاری زیـاتری بەرکەوتووە. بەداخەوە ئێمە بەنـاو کۆڵانو حەوشـــەوبـانی گونـدێکی چۆڵوهۆڵـداگەرایـنو ســـەرمـان بەهەرخانوویەکدا دەکرد هیچ کەس لەومیوان دۆسـتانەی تێدا نەبوو، کەسـێک نەبوو، لێبپرسـین ئەم گوندە چەند کەسی ئەنفالکراوە، بەڵام بەپێی زانیاریو قسەی گوندەکانی دراوسێ 118 کەسیان ئەنفالکراوەونەگەراونەتەوە.

بەرەو گوندی جەلەمۆرد:

کە لەگونـدی شـــێخـان وەدەرکەوتین بـێـئەوەی هـیـچ قسـەیەک لەگەڵ هـاوسـەفەرەکەم بکەم ، وێرانکـاریو لافاوەکەی شـاری (وان)م بیرکەوتەوە، ئیتر ئەو هەسـتەم لە لادروست بوو، کە کورد وەک بێ سـەرکردەو بێ کەسـە نەگبەتترین میللەتی سـەرزەمینیشـە، هەرئەوەندەی ئـاگری جەنـگ دەکوژێتەوە ئیتر روداوی سـورشـتی یەخەی دەگرێ..! ئاخر ناهەقم نەبوو، گوندێک لەسـەدەی رابوردودا وەک بەهۆی ئەنفالەوە کەسـی تێدانەما، لەدوای راپەرینەوە گونـدنشـینەکـان لەکۆمەڵگـا زۆرەملێکـانەوە پرکێشـیـانکردو هـاتن بەهەژاریو مەینەتیەکی زۆرەوە سـەرلەنوێ خانووە قورینەکانیان دروسـت کردووەتەوە بەڵام وا دیسـان کۆچیان کردووەتەوە بۆکۆمەڵگاکان..! بەراستی هەستێکی ناخۆشم هەبوو کاتێک لە (شێخان) نە کەس پێشوازی لێکردینو نە ماڵئاوایی ..! بەهاوسەفەرەکەمم ووت :تۆ تێبینی بکە کوردان لەوان بە بومەلەرزەو لافاودەمرنو شێخانیش لەبێئاویدا چۆلی دەکەن ؟! ئیتر بەرەوهەوراز ملمان پێوەنا بۆ گوندی جەلەمۆرد ئێمە پێشتر هەرلەگەڵ مامۆستا هێمن جارێکی تر سەردانی گوندی جەلەمۆردمان کردبوو، گوندێک بێئەوەی هیچ تاوانێکیان هەبێ " بێجگەلە کورد بوون" لەپەلاماری ئەنفالدا گەورەترین گورزی بەرکەوت، بەرادەیەک هەتا ئێستا کە بیستوپێنج ساڵ بەسەر تاوانەکەدا تێدەپەرێ کەچی کاریگەریەکانی زەق بەبەرچاوانەوەن، تێبینیمانکرد گوندەکە گەنجی تێدانەماوە، چونکە لەپەلاماری ئەنفالدا زیاد لە 400 کەسـیان بەرکەوتن، تاوانی ئەنفال لەجەلەمۆرد ئەوەندە چربووەتەوە تەنانەت گوندنشـینەکان خۆیان نازانن چەند کەسـیان بەرئەنفالکەوتوون، هەرچی عەبدالخالقی دانیشتووی جەلەمۆردە جەخت لە(401) کەسی ئەنفالکراو دەکاتەوە، بەڵام مام مەحمود کە 9 منداڵو هاوسـەرەکەی ئەنفالکراون دەڵێ ئەنفالکراوی جەلەمۆرد ئەگەر (452) زیاتر نەبن کەمترنین.. ئەوەی زۆر ئازاربەخش بوو، بینیی دوپیرەمێردەکەی جەلەمۆردبوون بەناوی (مام رەجەبو مام محمود) ئەو دوپیرەمێردە، هەردوکیان تەنیا کەوتوونولەژوری تەنیایدا ژیان بەسـەردەبەن، شـەوگارەکان بەتەنیاو لەخەیاڵی کورو کچەکانیان بەرێدەکەنو رۆژگاریشـیان جگەلە دوبارەبونەوەی ژیانێکی ناچاری شـتێکی ترنیە. وەک لەوێنەکەیاندا دەبینرێ روخسـاری محمودو رەجەب، زۆر پرسـیار هەڵگرەو لەچاویاندا وەڵامی زۆر

درۆوراستی وەرگرینەوە، بەراستی ژیانی ئەو مخلوقانە پەردە لەروخساری حکومەت‌و رێکخراوەکانی ماف‌ومرۆڤ‌و سەرجەمی مرۆڤایەتی لادەبەن . ئیدی لێرەوە دەچینە ناوژیانی تایبەتی هەریەکێکیانەوەو لەلاپەرەکانی تریدا دەبنە میوانتان.

مام ڕەجەب
تاقانەیەکی تری ئەنفال لە گوندی جەلەمۆرد

مام رەجەبی دانیشتووی گوندی جەلەمۆردەو لە دایکبوی (1933) یە جگەلەوەی تەمەنی تەواو هەڵکشاوە، گوێیەکانی تەواو گران بوون‌و زۆر بە ئاستەم قسە دەبیستێ و یادەوەری لە دەستداوە، ئەم پیرەمێردە ئەنفالدیدەیە هەر لەبنەڕەتەوە خەڵکی جەلەمۆردە، بەرلەتاوانی ئەنفال کاروکاسبی خۆیەوە سەرقاڵبووەو خەرکی کشتوکاڵ‌و ئاودێری بووە، کاتێک پەلاماری ئەنفالی چوار گەیشتە بناری خاڵخاڵان خۆی‌وهەموو خانەوادەکەی بەنیازی خۆشاردنەوە لەگەڵ خەڵکی ئاوایی چونەچەمی بابە روشە، بەڵام هەر زوو بەچاوساغی جاشەکان سوپا دەری پەراندن‌و پێکەوە دەستگیرکران‌و ئەنفالکران خانەوادەکەی بریتی بوون لە : (هاوسەرەکەی بەناوی نایلە شەریف) و کورەکانی (حسێن، جمعە)و کچەکەشی (کافیە) بەدەست‌و برد رەوانەی تۆپزاواکران‌و لەوێ کوروکچەکانی جیاکرانەوەو چاویان بەیەکتری نەکەوتەوە، رۆژێک دواتر خۆی‌و نایلەی هاوسەری لەگەڵ خەڵکێکی زۆر رەوانەی نوگرەسەلمانکران‌وماوەی شەش مانگ لەوێ زیندانی کران، کە ئازادیشکران بەخت یاوەریان نەبوو ماوەیەک دوای ئەوە هاوسەرەکەشی لەفیراقی کچ‌وکورەکانی نەخۆشکەوت‌و هەرزوو کۆچی دوایی کرد، ئیتر مام رەجەب تەنیاکەوتەوەو ئێستا لە ژورێکی تەنیاوساردو سڕی قوری گوندی جەلەمۆرددا بەتاقی تەنیا دەژی، ژورێکی بێ رایەخ وبێ رۆح.

ئەو پیرەمێردە ئەوەندە هیلاکە تەنانەت ناوی کورەکانی بەزەحمەت بیردەکەویتەوە، من ئەو رۆژە لەبری بەعسیەکان‌و دەسەلاتدارانی خۆماڵیش تەریق بوومەوە، بەتیبەتی ئەو کاتەی پرسیارم لێدەکردو ناوی جمعەی کوری بیرچوو بوو، کاتێک دراوسێکەی هاوکاری کرد بەدەنگێکی بەرزتر وتی (جمعە ئەوەندە بەسۆزەوە وتی : ئەی بە قوربانی ناوی دەمت بم، ئیمە کە هەربەسەر پێیانەوە بەدیاریەوە راوەستابووین لەناخەوە ئازارمان چەشت.

مام رەجەب ئەوەی بیرە کەجاش گرتویان‌و ڕادەستی سوپایان کردون، هەر ئەو رۆژە گەیاندویانە تۆپزاوا، ئەوەشی بیرماوە کە کورەکەی داوای لێکردووە بچێت لە سەربازەکان بپاریتەوە لەگەڵ ئەوان بێت، بەلام مام رەجەب، بە ئازارەوە دەلێت نەچووم لەبەرئەوەی دەمزانی بەقسەم ناکەن .

مام رەجەب دەلێت : هەرگیز نامەردی شێخ بایزی جاش‌وعەزابی نوگرەسەلمان‌و حەجاج‌و ئەو رۆژانەم لەبیر ناچێتەوە کە سەیارەی سەرداپۆشراویان بۆ هێناین‌و رەوانەی نوگرەسەلمانیان کردین، دەلێت نوگرەسەلمان دۆزەخ بوو، حەجاجیش جەلاد بوو.. ئەوپیاوە هیلاکە تەنانەت بیری نەماوە چ سالێک ئەنفالکراوە کەچی ئەو عەزابەی نوگرەسەلمان لەبیرناکات، لێرەدا پرسیاری جەوهەری لەمەڕ خزمەتگوزاریەکەی حکومەت ئەوەیە مانگی نۆسەد هەزار دینار چ سودێکی بۆ کەنەفتێکی ئاوا هەیە ؟

گوندی جەلەمۆرد – مام مەحمود:
(25) بیســـتو پێنج ســـاڵە من بەتاقی تەنیا دەژیم، قەت لێیان نابورم ئەوان ماڵیان وێران کردمو ژنومنداڵیان ئەنفالکردم .

کـاتێک ســـەرم بەمـاڵەکەیدا کرد لە نـاخەوە تەزوویەک رایچەڵەکـانـدم بەتـایبەتیش کە ئەو نوسـینەی سـەردەرگا سـەوزە کاڵەکە سـەرنجی راکێشـــام و لێی وردبوومەوە کە بە ماجیکێک لەسەر دەرگاکە سەوزباوەکە نوسرابوو :

(بەرەوهیواکان 1988/5/3 رۆژی ئەنفالکردنی "جەلەمۆرد)

بێگومان کەسێکی تر ئەو هیوایەی بۆ مام مەحمود نوسیبوو .

محمود عەلی مســـتەفا، تاکە دەربازبووی خانەوادەکەیەتیو ئێســـتا بەتاقی تەنیا لە خانویەکی خراپۆکەولە ژورێکی ســـاردوســـڕی بێ کەس وبێ کاباندا لەگونـدی جەلەمۆرد دەژی، دڵنیـام شـــەوەکانی مام مەحمودوخەونەکانی وەک هی مرۆڤی ئەم ســـەروەختە نین، ئەوهەمـــیشـــە لە خەیـــاڵـــی کـوروکـچەکـانـیدایە، کەئەنـفـال بردونیوجارێکی تر ناگەرێنەوە، بەڵام ئەم حوکمە رەهـایە بۆ مـام مەحمود قورســـەو نایەوێ بروا بەوە بهێنێ کە کەسیان نەماون، ئەو پیاوە بیری لەلای دە کەســـی خانەوادەکەیەتیو کاتێکی زۆری پێویســـتە کاتێک ناوی منداڵە ئەنفالکراوەکانیم پرسی وتی بەرێز پێت بڵێم بـان کوربەجیاو کچ بەجیا ؟ من وام پێباش بوو، بە ریزی لەدایکبونیان پێمبڵێ وتی : لە گەورەوە بۆبچـک ، محمەد و ئەحمەدو هـاجەرە، زلیخـا، زارا، عەلیو لەتەیفو عەزیزو بەنـاز) هـاوســـەرەکەشـــم ســـەبریە قادر عەبدالرحمن.. مام مەحمود هەناسەیەکی هەڵکێشـــاوبەچاوێکی پرلە پرســـیارەوە

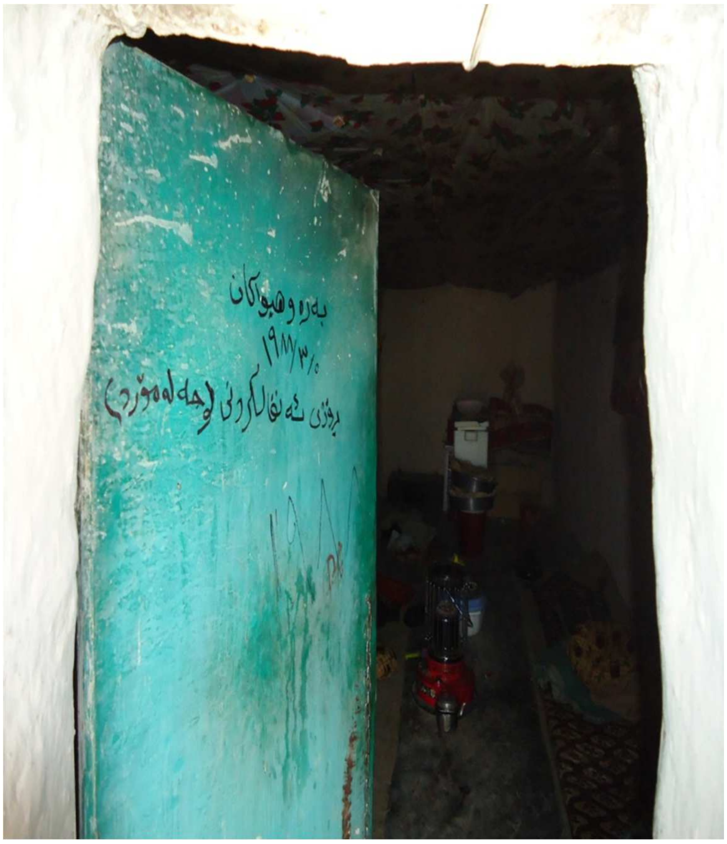

سەیری کردم ماوەیەک لێم وردبووەوە ئینجا و تی : دەسەر خێزانم ئەنفالکراون ، هەر ئەو رۆیشتنە بوو، جارێکی تر نەمبینینەوەو خوابۆخۆی بردنیەوە، لەوەڵامی ئەوپرســـیارەشـــدا کە ئاخۆ چۆن دەربازبووە، وتی : من بۆخۆم لەوهەڵەتانە بە دوای ئاژەڵەوە بووم لەبەرئەوە نەگیرام، شـــەوێک پێش گیرانی ئەوان چوینە دۆڵێکی تر بۆبەیانیش نەمـانتوانی بگەرێینەوە لای مـاڵومنداڵمـان چونکە بەرۆژ نەمـانـدەتوانی خۆمـان دەربخەین، منداڵەکانم لە چەمی بابەروشـە خۆیان شـاردبووەوە بەڵام جاش چاوسـاغیانکردبوون بەتایبەتی جاشـێکی خەڵکی ئەم دێیەی خۆمان بوو

ناوی بایز عەبدالرحمن بوو، ناویان نابوو شـێخ بایز پێشـلەشـکری سـوپا بوو پیاوێکی نالەباربوو، ئێسـتا ئەویش لەژیـانـدا نەمـاوەومردووە، ئەوبـانگی کردبوون‌وفریوی دابوون وەرن خۆتـان تەسـلیم بکەن‌وهیچتـان بۆ نـابی ئاواگرتبوونی دابونیە دەست سـەربازی حکومەت ئەنفالی کردن.مام مەحمودیش هەرئەوەندە لەبارەی چارەنوسـی ژن‌ومنـداڵەکـانی دەزانێ کە پیرەکـان بۆیـان بـاسـکردبوو، هەتـا تۆپزاوا ئـاگـایـان لەیەکتری بوو، ئیتردوای جیاکردنەوەونەبینرانەوە .

مام مەحمود وتی: من 25 سـاڵی رەبەقە بەتاقی تەنیا دەژیم من کەسـم نەماوەو لەوەتای ژن و منداڵەکانم ئەنفالکران قەت بیرم لەوە نەکردووەتەوە ژنبهێنمەوە، هیچ شـەوێک نیە من بیر لەمنداڵەکانم و لێقەوماوی خۆمان نەکەمەوە کەدەچمە سـەرجێگا هەرلەبیریاندام وەکو ئەورۆژەی کە منداڵەکانمیان ئەنفالکرد، کاکە من دە سـەرخێزانم رۆیی ئیتر فکری لە چی تر بکەمەوە. لەوەڵامی ئەوپرسیارەدا کەحکومەتی هەرێم چی بۆ کەسێکی وەکو تۆبکات ؟ مام مەحمود وتی : هەقە خزمەتمان بکات هیچ نەبێ خانوویەکمان بۆبکات و ئەم خانووە بەسـەرمدا نەروخێ . مام مەمحود ووتی : حکومەت دژی کورد بوو، پێشـمەرگەش لەم ناوە دابوو، بۆیە داخی ئەوانیشـی بەم میللەتە رەش‌و روتەرشت، بێئەوەی هیچ گوناهێکمان کردبێ.هەقی وایە ئەم حکومەتی ئێسـتا خزمەتمان بکات . بەخەمێکی قورسـەوە مام مەحمود گوتی: ئەم گونـدە 452 کەسـی ئەنـفـالـکـراوە وەکـو هەڵەبـجـەمـان لـێـهـاتـووە بەڵام کواکارەبامان کوا جادەوبازمان ؟

ژورە تەنیاو ساردو سرەکەی مام مەحمودی گوندی جەلەمۆرد

مـام مەحمود دەلێ پێمـانخۆش بوو لێرە خـانومـان بۆبکەن نەک لەچەمچەمـاڵ خەلک هەیە، کەس هەیە لەم گوندە لەبەرخویندنی مندالەکانی رۆیشتووە لەچەمچەماڵ دادەنیشێ ئەی بۆ لێرە بۆی ناکەنەوە ؟! ئێرە هەڵەبجەی دووهەمە ئەوەی بەسـەر ئەم جەلەمۆردە هاتووە، بەسـەرکەس نەهاتووە. ئەو پیاوە دڵشـکاوەی جەلەمۆرد کاتێک تەماشـای گلۆپەکانی بەری کۆیە دەکات بەشـەودەدرەوشـێتەوە هەسـت بەهەڵاواردنێکی ناخۆش دەکات‌ودەڵی ئێمەماڵمان وێرانبوو، کەچی ڕوناکیەکەشمان پێ ڕەوانابینن.

عەبدلخالق قادر عەبدالرەحمن :
لەتەکیە موختارێک هەبوو کوێخا مستەفایان پێدەگوت، دەیگوت ئەگەر هەوا کە هەوای خوایە بەدەست منبێت لەکەسوکاری ئەنفالی دەبرم ناهێڵم بۆیان بچێت بۆئەوەی بمرن .

ڕۆژی ٢٠١٣/١/٢٥
شوێن : جەلەمۆرد.
کات : ٣ ی عەسر
دیمانە : عومەر محەمەد تایبەت بە ئەنفالستان.

سەرەتا داوای لێبوردنم لەدوای 24 سال هاتووم پرسیارت لێبکەم دەربارەی ئەنفالکراوەکانت لێبکەم . سەرەتا پرسیاری ئەوەم لێکرد ئایا پێت خۆشە قسە لەو دۆسیێیەبکەین و برینت هەڵبدەمەوە ؟ عەبدلخالق بەسنگێکی فراوانەوە وەری گرتو ووتی : پێمخۆشە هەموو کەس لەوبارەیەوە پرسیارمان لێبکات . عەبدلخالق خەڵکی گوندی جەلەمۆردە کە پێش ئەنفال 130 ماڵبووەوبەزۆری بە کشتوکاڵو ئاودێریەوە سەرقاڵ بوونو هەژاری ماڵی خۆیانبوون، بەپێی ئەو ئامارەی عەبدالخالق کردویەتی 401 کەسیان ئەنفالکراوە، ئەو هەرخۆبەخش وبەبێ ئەوەی کەس رای بسپێرێ ئەنفالکراوەکانی گوندەکەیانی تۆمارکردووە، دواتر ئەو ئامارەی داوەتە مەلاشاخی بەڵام نیگەرانە لەوەی بەهیچ شێوەیەک ناوی عەبدالخالق لەو کتێبەدانەهاتووە .

ساڵی 1989 هاوسەر گیری کردووە، باوکی دە مندالە چواریان کورنو شەشیان کچن، یەکێکیانم شوی کردووەو لەماڵومێردی خۆیەتی، لەناو کورەکانم یەکێکیانم بەناوی مستەفای برامەوە ناو ناوەتەوە ئەوبرایەم مەلای دێیەکە بوو، ئەنفالکراوە کورەکەم بەناوی ئەوەوە ناوە .

ناوی سیانیت چیە ؟

عەبدالخالق قادر عەبدالرحمن .

پێش ئەنفال ئێرە چەند ماڵبوو، بەچیەوە سەرقالبوونو بژیوی خەڵک لەسەرچی بوو ؟

130ماڵی ڕێک بوو، بەزۆری بە کشتوکاڵوئاودێری‌و ئاژەڵداری و مەرداریییەوە خەریکبوون.توتنو تەماتەمان زۆربوو .

ئەی چەند کەسی ئەنفالکراوە ؟

401کەسی ئەنفالکراوە.

بەڵام هەندێک کەس باس لە ئەنفالکردنی 471 ماڵ دەکەن ؟

نا من بۆخۆم ئامارم کردووەو ماڵبەماڵ گەراومو پرسیارم کردووە، راستە من خەڵکی گوندەکە بووم، بەڵام هەندێکیان منداڵبوون ناویانم نەدەزانی، پرسیارم کردووەوناویانم نوسیوە . دواتر ئەو ناوانەم هەمووی دایەدەست مەلا شاخی . ساڵی 1991 ئەوەی خاوەنی ئەنفال بوو هەموو هاتبوونەوە بۆ ئێرە .

کێ هاندەرت بوو بۆ ئەوکارە گرنگە ؟

لەراستیدا کەس هاوکارو هاندەرم نەبوو، من خۆم بەخاوەنی ئەنفال دەزانی بۆیە ساڵی 1992 دەستمدایە دەفتەروقەڵەم و دەستمکرد بەتۆمارکردنی ناوەکانیان . هەر لەلای خۆم بوو ئێوارەیەک وەک ئێستاباران دەباری کاک مەلا شاخی هات بۆلام ووتی دەمانەوەی ئامارێکی ئەنفالکراوەکانی ئێرەم بۆبکەیت .. منیش پێموت : کردووەمەو ئەوە ناوەکان بەراستی ئەو کاتە بیرم لەوە نەکردەوە کۆپیەکی بۆخۆم هەڵگرم ئەوەی نوسیبوم هەمووی دەفتەرەکەم دایەدەستی .

لەکتێبەکەی مەلاشاخیدا ناوی تۆ هەیە؟ مەبەستم ئەوەیە دیاربێت کە تۆ ئەو ئامارەت کردووەو لێی بەرپرسیت ؟

بەداخەوە لەکتێبەکەدا هیچ ناوی منی تێدانیە .

تۆ ئاستی خویندەواریت چەندە ؟

هەتا شەشی سەرەتایی ئەوکاتەم خویندووە.

ئەمگوندە پێش ئەنفال قوتابخانەی تێدابوو ؟

خانوویەک قورمان هەبوو دەسمان تێدا دەخوێند من ئەوکاتە لەوخانوەدا خویندوومە . پێموایە ساڵی 1979 بوو ئەوکاتەش هەر خۆش نەبوو جاری واهەبوو بەهەفتەیەک مامۆستا دەهاتوجاری واهەبوو نەدەهات وەزعێکی ناخۆش بوو، دوایش پێشمەرگە پەیدابوونەوەو ئیتر وەزعەکە خراپبوو .

بابێینە سەروەختی ئەنفال ، هەتا ئەنفال گەیشتە ناوچەی ئێوە سێ قوناغی بیبوو ئێوە نەتان دەزانی بەدەردی گەرمیانیەکان و قەراغیەکان دەچن ؟

لەراستیدا دەمانزانی سالی 1987 حکومەت هاتە بان خاڵخاڵان ناوچەی شوانو زۆر شوینی ئەم دەوروبەرمانی هەمووی سوتاند، بەڵام گەرایەوەو خەلک جارێکی تر دەستیان کردەوە بە دروستکردنەوە، خەڵک قەناعەتی وانەبوو بەم شێوەیەی لێدێت وامندەزانی دێت خانوەکانمان دەسوتینێو دەروا، لەراستیدا پێشمەرگەش رێگریان دەکردو نەیاندەهیشت خەڵک بروات . خەلک خەبەریان دەنارد ئەمجارە ئەنفالدەکرێن ، دوائەوەی ئەنفال دەستی پێکردو خەلکی گەرمیان و پێشمەرگە هاتن، خەڵک چونە دەرەوەو خۆیان شاردەوە، هەتا ئەو رۆژەی کە تەیارەکان هاتن لە گۆپتەپەو عەسکەریاندا بە کیمیایی من بۆخۆم چاوم لە تەیارەکان بوو، هاتن زۆر بەنزمی هاتن، بەڵام بۆردومانەکەیان کردو گەرانەوە، شەوێ دەرەنگ خەبەرگەیشتە ئێمە کە بەکیمیایی لە گۆپتەپەی داوە، خۆتان چارەسەری خۆتان بکەن بەیانی حکومەت هێرش دەکات، راستی هەموو خەلکی ئەم ناوچەیە رویان لەم چەمەی تەنیشتمان کرد چەمی بابرشەی ناوە، خەلکی چوغلیجەو گلناغاجو توتەقەڵو هەموی ئیتر هێرش دەستی پێکرد لەهەرچوارلاوە، ئێمە نزیکی هەفتەیەک لەو چەمەی بابرشێ ماینەوە، هێزەکانی حکومەت هاتن گوندەکەیان سوتاندنو روخانی بەشۆفل ئیتر مەرومالاتیش هەمووی بەتالان برانن جاشەکان رۆلی زۆر خراپیان بینی، خەلکیش هەمووی گیرا، ئەو رۆژە رەشە گێرانەوەی کۆتایی نایات بروابکە رۆژی حەشر چۆن بووئاوا، رێک رۆژی 5/10/1988 ئێرە بەتەواوی گیرا پێشمەرگەش هیچ بەرگرییەکیان نەکرد، من زۆر بچوک بووم کونە ئەشکەوتێک هەبوو، چومە ناو ئەو کونەوە بەرزبوو سەیرم دەکرد، کە جاشو جەیش چۆن تاڵانیان دەکرد، کاتێک بەچاوساغی جاشەکان گەیشتنە سەرچەمی بابرشێ ئیتر بەهەموو چەکێک تەقەیان دەکرد بەتفەنگی گەورەوبچوک بەئاربیجی، ئیتر ئەو خەڵکەیان لەو چەمە دەرپەراندوپێچایاننەوەو بردیانن، لەوبنبەردو کونەشاخانە هەرچی هەبوو دەریان هێناو بردیان هەرلەوێ پشکنین دەستی پێکرد هەوێو پارەو هەرچی بەقیمەت بوو لێیاندەستاند.

کەست پێشک دێت بیناسیتوبەپێشچاوی تۆوە بێت ئێستامابێت ؟

من بۆخۆم کەسم نەبینی ؟ بەلام کەهاتنەوە بۆیان گێرامەوە. بائەوەش باس بکەم ئەو رۆژە دوکەس لێرە کوژران هەتا ئێستاش تەرمەکانیان هەرلەو چەمەداماون. ئەحمەد یاسینو رەشید عومەر خەڵکی جەلەمۆردبوونولەوێ کوژران.

ئەی ئەوانەی کە کوژران کێ ناشتنو تەرمەکانیان چی بەسەرهات ؟

هەتا ئێستا هەر لەو چەمەن لەشوێنی خۆیانن .

هەتا ئێستا هەر لەوێ ماون ؟

بەڵێ.

ئەی شوێنیان دیارە ؟ کێلیان هەیە ؟

شوێنی یەکێکیان دیارەو ئەوی تریش هەندێک ئێسک و پروسکیان لەباتانیەکدا دۆزیبووەو هەرلەوێ شاردویانەتەوە .

پێت باش نیە ئەو شوێنە بکرێتە مۆنۆمێنتێکی بچکۆلە بۆ ئەوەی چەمی بابەروشە لە مێژودا بمێنیتەوە ؟

با هەقی وایە بەڵام کێ بیکات ؟ من ئامادەم بتانبەمە چەمەکەو شوێنەکەشتان پیشاندەدەم .

سوپاس بێگومان دەچین ... تۆبۆچی لە ماڵی خۆتان دابرایت ؟

ئێمە هەموومان پێکەوە بوین، بەلام لەگەڵ مامم جەمیلی ناوەو ئەو مام مەحمودەی چونە ماڵی ڕۆیشتین بۆ دۆلێیکی تر ئێمە مەروماڵاتمان پێبوو، مام مەحمود زاواشمان بوو، سەبریەی خێزانی خوشکی من بوو، چوین وتمان ئەگەر ئەو شیوەی ئەو دیوی هێزی جاش وجەیشی لێنەبێ لەوێوە دەرۆین کەچوین هیچمان نەبینی ئەو شەوە هەرلەوێ ماینەوە بەرۆژیش نەماندەتوانی سەردەربهێنینو خۆمان دەرخەین، بەڵام هەر ئەو ڕۆژە ماڵو منداڵ هەموویان لەودیوی گیرابوونو ئیمە نەمانبینینەوە. من لەبەرئەوەی سەربازی هەلاتوونەبووم منداڵ بووم، کاک محمودومام جەمیل بەمنیان دەگوت بچۆ بزانە هیچ باس وخواستێ هەیە..؟ چونکە ئەوان وای بۆ دەچوون من بشمگرن هیچم لێناکەن چونکە من سەربازی هەلاتوونیم، بەلام ئەوان فیرارسەربازی هەلاتووبون، بەلام مامم جەمیل منداڵەکانی لەگەل خۆی هێنان بۆ دۆلەکەی ئەو دیو کورەکانی گەورەبوون بەلام فیرار نەبوون ئەوانیش دەرچوون، ئەو شەوە نەرۆیشتینایە ئیمەش هەموومان پێکەوە دەگیراینو ئەنفال دەکراین . دەرچوونەکەی من بەوهۆیەوە بوو، کە چوینەوە بۆ شوێنەکەیان جلو بەرگ بەوناوەدا بلاو ببووە . بانگمان کرد دەنگ نەبوو جاریکی تر بانگمان کرد، ستارو قاسم هەبوون ئەوان هاتن وتیان بانگ مەکەن ئەوان وتیان هەموویان گیراونو بەدوایاندا مەگەڕێن . (گریان ....بیدەنگی) دوایی ئێمەش ناوچەکەمان بەجێهێشت و ڕۆیشتین بۆ تەکیە.

ئەی قاسم و ستاریش دەرچوون ؟

بەڵێ لەگەلمان هاتن بۆ تەکیە، بەلام ئەوان لەوێ تەواری گرتیانو ئەنفالکران .

باشە کە ناوچەکەتان بەجێ هێشت چۆن گەیشتنە تەکێ ؟

بەرەزالەت نەماندەتوانی بە ڕۆژبڕۆین دەبوو، چاوەڕوانبین هەتا تاریک دادیت ئینجا بکەوینە ڕێ هەتا گەیشتینە، ئەوێ لەنزیک تەکێ ئیوارەیەک بوو دەرەندگانێک لەباوەفەتێ لەنزیک ڕەبایەکان کەوتنە تەقەو فەرتەنە وتمان بەخوا دەگیرێین، لەوێ مەروماڵاتی تەکێ هەبوو، لەوێ پرسیارمانکرد ئەو تەقانە چین ووتیان ئەوە سبەینێ جەژنە بۆیە تەقە دەکەن، ئێمە نەماندەزانی ئاگامان لەجەژنو ئەوشتانە نەمابوو، کە چوینە تەکێ لەوێ شێخ جەلالیک هەبوو موستەشاربوو، ئەوە هاوکاری کردین و ڕێی خەلکی دەکردو نەیهێشت بگیرێین. بەڵام شێخ روناک لەناوچەکەی ئێمە زۆر خراپ بوو، لەوێ خراپەی زۆر کرد. قاسماغای کۆیەش ئەو گوندانەی دەم زێیەکە چوبوونەلای وتبویان خزمە بەلام هەموویانی رادەستکردو ئەنفالکران .

باسی مەرو مالاتو جەژنت کرد بیرۆکەیەک هەیە کە لە ڕۆژی ئەنفالدا هیچ پەلەوەرێکو ئاژەڵێک سەرنەبردرێت و خوێن نەرژێت ؟

زۆرم پێجوانە بەلێ زۆر کاریکی باشە.

خۆت ئامادەی پەیرەوی بکەیت

بەلێ کاریکی باشە ریزگرتنیکە لە مرۆڤ

هەرلەمرۆڤ نا بەلکو لەوئاژەڵومەرومالاتەش کە بەتاڵانبران .

وایە زۆر ڕاستە ئەوانەش ئەنفالکران .

ئەی کەپێشئەوەی ماڵ پێکەوە بنێیت چۆن دەژیای لەکوێ دەژیای ؟

ئاخر بائەوە نەشـــارمەوە من خوشـــكێكم مابوو، مێردی كردبوو، مالی لەتەكێ بوو چومە ماڵی ئەوان . بەڵام هەر

كەسێكی هیلانەلێتیكچوبویت ؟

بەلێ ئەوە هەرباس ناكرێت چۆن ژیام وچەندە مەینەتیو چەرمەسەریم بینی .

راستە من كەسم ئەنفال نەكراوە بەلام دلنیابە منیش لەگەڵ تۆدا لەناوەوە دەكولێمو لەژیانیشمدا مەینەتی زۆرم دیوە، بۆیە پێمخۆشە گویم لێت بێتو هەمووشتێكم لەبارەی ئەو بارودۆخەوە بۆ باسبكەیت ؟

ئەگەرباســی ناخۆشــیت بۆبكەم خۆشــیم نەدیوە هەتا ئێســتاش هەرلەناخۆشــیدا دەژین، ئیتر كە لەتەكیە بووم ئیتر مواليديشم بۆعەسكەری هاتەوە ، ئیتر ناسیاوێكم لەلای ئامرسرییەك وتبووی ئەم كورە بەتەنها خۆی دەربازبووەو بائەویش نەفەوتێ ئەویش وتبوی مادام وایە، بابیت من وەرەقەی بۆدەكەمو لەلای خۆم دەیكەم بەچەكدار . ئیتر چومەلای ئەوپیاوە.

ئەو كەسەكێ بوو ؟

ئامرسریەبوو، شێخ ناسیحی ناوخەلكی حەیدەر بەگ بوو. ئیتر هەرلەلای ئەو لەمقر دەمامەوە .. بائەوەشت پێبلیم كوێخایەك هەبوو، لەتەكێ كوێخا مســتەفایان پێدەگوت: دەیگوت هەوا هی خوایە ئەگەربەدەســت من بێت ناهێلم ئەو هەوایەش بۆ كەسوكاری ئەنفال بچێت بۆئەوەی بمرن . ئەوەندە پیس بوو من لەبەر ئەو موختارە نەمدەوێرا بێمەوە هەرلە مقر دەمامەوە .

ئەی ئەوكویخا مستەفایە ئیستا لەكوێ یە ؟

بەخوانازانم لەكوێیە؟

هەتاكەی چاوەڕوانی ئەنفالكراوەكانت كرد ؟

زۆر چاوەڕوان بووم بائەوەشت پێبلێم هەر زوو زوو دەنگ وباس بلاودەبووەوە دەیانگوت ئەنفال بەردەبێت ئیمەش دەچوین بۆچەمچەمال چاوەڕوان دەبووین، بەلام هەندێك پیرنەبێ كەسیان نەهاتنەوە.

كە ئەو پیرانە هاتنەوە نەیانگوت هەتا كوێ كەسوكارەكەتیان لەگەل بووە، لەكوێ لێكجیاكراونەتەوە .. ؟

با وتیان لەتۆپزاوا لێكجیاكراینەوە .

قەت نەچویتە تۆپزاوا ؟

نەخێر نەچووم.

ئەی حەزدەكەیت بچیت بۆتۆپزاواو نوگرە سەلمان ؟

بەڵێ ئەی چۆن زۆریش حەزدەكەم.

ئەی بۆچی نەچوون ؟ كەسوكاری ئەنفال بەزۆری داوای موچەدەكاتوهەرئەوەش بە مافوئیمتیازدەزانێ بەلام قەت ئیوە ئەو داوایەتان لە وەزیرەكانی شــەهیدان كردووە جارێك بتانبەن بۆ ئەو شــوێنانە ؟ مەگەر ئەوەش هەرماف نیە ؟

من حەزدەكەم بچ بۆتۆزاوا بۆ نوگرەسەلمان بەلام راستیت دەوێ لەبەرئەوەی ئیمە لەلادێ بووین دوایش ئاوالێمان قەوماوە هوشیاری ئەوەمان نەبووە .

حەزت دەكرد بچیت بۆ دادگاو شایەتیت لەسەر تۆمەتباران بدایە ؟

زۆر حەزم دەكرد، بەلام پێیان نەگووتم.

ئەگەر بچویتایە چیت بە صدام و عەلی حەسەن مەجید دەووت ؟

ئەگەر بچومـایە پێمـدەگوت: بۆچی فەرقتـان لە نیوان پێشـــمەرگەو ژمنو منـدال نەكردوهەموویتـان وەك يەك تەرووشكتان پێكەوە سوتاند.

كەی بەتەواوی بێ ئومید بووی لەوەی كەسوكارت نایەنەوە ؟

دوای سالی 2003 بەیەكجاری بێئومید بووم .

ئەگەر ئەو قســـەیە راســت بێت دەلین كچانمان بەمیســرو لەموصــل و لەشــوێناتی تر فرۆشــراون ؟ تۆ خوشــكت ئەنفالكراوە یان خزمانتوبەلای كەمەوە كچانی گوندەكەتان ئەنفالكراون لەو كاتەدا تۆ بیرورات چۆن دەبیت ئایا پێشوازیان لیدەكەیو ریزیان لێدەگری ؟

بەلی ئەی چۆن ئەی بۆناخۆ ئەوانە گوناهیان چیە ؟ خۆ تاوانبار نین .

پێتخۆش بوو عەلی حسن مەجید ئیعدام کرا ؟

ئەرێ ئەی چۆن پێمخۆش نیە.

ئایا بەخۆشەویستی هاوسەرگیریت کردوە یان بەڕێکەوت ؟

بەرێکەوت.

ئەو شێوازەی ئێستا یادی ئەنفال دەکرێتەوە لەلایەن حکومەتەوە پێت باشە یان نا ؟

وەکو پێویست یادی ئەو کارەساتەنەکراوەتەوە من پێمخۆشە یادی کارەساتی ئەنفال بەشێوەیەک بێت زیاتر بچنە ناو کەسوکاری ئەنفالکراوانو بەسەربکرێنەوە.

بۆچی بە تاوانی ئەنفال دەڵێیی کارەسات؟ خۆ ئەو خەڵکە ئاونەیبردونو بومەلەرزەی نەیکوشتوون؟ تاوانی کۆمەڵکوژی ئەنفال بکەری هەیە جەلادو قوربانی هەیە، بەلام کارەسات تەنها قوربانی هەیەو جەلادی نیە، روداوی سروشتیەو کەسی وەک ئەنجامدەر لەسەر دادگای ناکرێت ؟

ئەوەش راستە، بەلام ئەوە بزانە کە ئێمە ئەو شتانە نازانین پێشتر لەلادێ بوینو دوربووین لەشار، دوایی ئەنفالکراینو لێمان قەوماو ماڵوێران بووین، ئەوەش نەزانین ناهەقمان نیە، بەلام خۆ رۆژنامەنوس و رۆشنبیرانیش هەر وادەڵێن بە تاوانی ئەنفال دەلێن کارەسات !! پێویستە ئێوە بۆمان ڕاست بکەنەوە .

تۆ پێت ناخۆش نیە پێتان بلێن پاشماوەی ئەنفال ؟

وشەی پاشماوە جوان نیە بۆ ئێمەی کەسوکاری ئەنفالکراوان هەقنیە بە قوربانیانی ئەنفال بلێین پاشماوە، ئەوە جوانیەو پێمان خۆش نیە وامان پێبلێن بەلام چی بکەین ؟

ساڵی چەند هاوسەرگیریت کردەوە ؟

ساڵی 1989.

چەند منداڵت هەیە ؟

دە منداڵم هەیەوچواریان کورنو شەشیان کچێکن یەکێکیان شوی کردوە.

هیچ یەکێک لە منداڵەکانت بەناوی خوشک و برا ئەنفالکراوەکانتەوە ناوناوەتەوە ؟

بەڵێ . یەکێکیان بەناوی براکەمەوە ناوناوەتەوە (مستەفا) براکەم مەلای ئەم گوندە بوو، ئەویش ئەنفالکرا.

پێتخۆشە جاشاکان دادگایی بکرێن ؟ یان لێیان خۆشبین ؟

بەڵێ پێمخۆشە، چۆن پێمخۆش نیە، هەقوایە ئەوانە دادگایی بکرێن چونکە بەشداری ئەنفالیانکردووەو ماڵی خەڵکیان وێران کردووە .

ئەنفالکردنی گوندی جەلەمۆردو ئەو کۆمەڵکوژیەی لێی کەوتەوە بەهێزترین بەڵگەی دڵرەقیو بەدرەفتاری شۆڤێنیزمی عەرەبیە.

مندالەکانی عەندولخالق